

RAED ARAFAT

ÉLETMENTÉS – FŐÁLLÁSBAN

Kérdezett Cseke Péter Tamás

A palesztin származású Raed Arafat egy népszerű tévésorozat hatására már gyerekkorától sürgősségi szakorvos akart lenni. Ma nevéhez fűződik a Sürgősségi Rohammentő-Szolgálat (SMURD) kiépítése Romániában. Jelenleg az egészségügyi minisztérium államtitkárhelyettese. A magas rangú tisztségviselőt a SMURD megalakulása körüli nehézségekről, az egészségügy és a politikum viszonyáról kérdeztük.

■ – *Harminc éve él Romániában. Hogyan lett ez az ország a választott hazája?*

– Tanulni jöttem, orvos akartam lenni. Egy évet töltöttem nyelvtanulással Ploiești-en, majd a kolozsvári egyetemre kerültem. Az 1989-es változások után döntöttem el, hogy Romániában maradok.

– *Milyenek voltak a Kolozsváron töltött évek?*

– Nehéz, de szép időszak volt. A nyolcvanas évek elején jártunk, a kommunista hatalomnak gyanúsak voltak a külföldi állampolgárok, nekem is korlátozták a szabadságomat. Nem tarthattam szoros kapcsolatot a román állampolgárokkal, mert utóbb behívták és kihallgatták őket. Nem lakhattam albérletben sem; ha megpróbáltam, utánam jöttek, és visszazavartak a bentlakásba. Akadtak tehát nehézségek, de mégis, az egyetemi évekre mindig szívesen gondolok vissza. Jól éreztem magam a kolozsváriak, majd utóbb a marosvásárhelyiek között is. Kolozsváron jó hangulat volt az egyetemen, kiválóak voltak a kapcsolataim a diák-társaimmal és a tanáraimmal. Sok magyar embert is megismertem. És azt is meg kell mondanom, hogy egy zsidó tanárom is volt, és semmiféle hátrányos megkülönböztetésben nem volt részem, ellenkezőleg: nagyon sokat segített, később a mentormámá vált.

– *Mi vonzotta a sürgősségi orvostanban, amellyel végül a karrierjét is megalapozta?*

– Mindig is sürgősségi betegellátással szerettem volna foglalkozni. Elárulom, hogy már gyerekkoromban megragadott egy tévésorozat, amely sürgősségi eseteket ellátó orvoscsapatról szólt. Némi gondot jelentett, hogy Romániában nem lehetett a nyolcvanas években erre szakosodni. Lett volna lehetőségem Franciaországban, de vízumgondok miatt ezt elszalasztottam. Így végül intenzív terápiás orvosnak szakosodtam, mert ez állt a legközelebb a sürgősséghez.

– *Ha jól tudom, a Sürgősségi Rohammentő-Szolgálatot, a SMURD-ot legelőször Kolozsváron szerette volna létrehozni az egyetemi évei után. Miért nem sikerült?*

– Nem lehetett, tiltakozott a mentősök szakszervezete. Úgy érezték, elvonnám a kenyerüket.

– *Miért, mekkora az átfedés a rohammentő szolgálat és a hagyományos mentőszolgálat között?*

– A rohammentő szolgálat is kétféle lehet: az egyik tulajdonképpen egy mozgó intenzív terápiás egység, a másik az elsősegélyt nyújtó egység. Az előbbi tűzoltókból és sürgősségi esetek ellátására szakosodott, illetve intenzív terápiás orvosokból áll. Ez vegyes csapat, amely a legsúlyosabb eseteket is képes a lehető legnagyobb hatékonysággal ellátani, mert tűzoltók és orvosok szakértelmét integrálja. Az elsősegélyt nyújtó egységben nincs orvosi személyzet, csak tűzoltók, akiket paraorvosoknak képeztek ki. Beavatkozásuk az elsősegélynyújtásra korlátozódik: ha ezzel végeztek, elszállítják a beteget a legközelebbi kórházba, vagy megvárják az orvosi segítséget. Az előbbi egység francia–német, utóbbi kanadai–amerikai modell szerint tevékenykedik. A mentősökhöz képest az egyik többletet a tűzoltók jelentik, akik a nehezen megközelíthető baleseti helyszínekhez is el tudnak jutni, a beteget a legnehezebb körülmények közt is el tudják látni. A SMURD-egységek egyébként a belügyminisztériumhoz tartoznak. Azt kell mondanom, hogy a tűzoltók sokkal receptívebbnek mutatkoztak a kezdeményezéseim iránt az orvostársadalomnál. Segítségükkel alakult meg a SMURD röviddel Maros megye után Bihar, majd Szeben megyében is.

– *Eleinte Marosvásárhelyen is ellenállásba ütközött, amikor létre akarta hozni a SMURD-ot...*

– Igen, ott is akadályokat gördítettek elém. Ám segítséget kaptam a megyei kórház intenzív osztályának akkori vezetőjétől, Mircea Chiorean professzortól, és felkarolta elképzeléseimet a helyi tűzoltóparancsnok is.

– *Mégis, mi volt a legfontosabb oka az ellenszegülésnek? A szakmai féltékenység? Az újtól való idegenkedés?*

– Mindezeknek az egyvelege: a mentalitás, az újtól való félelem, érdekek féltése.

– *Az mennyire számított akadállynak, hogy önt Arafatnak hívják?*

– Azt nem állítanám, hogy ez föltétlenül akadályt jelentett. Ám a nevemet egyesek valóban felhasználták ellenem, amikor már kifogytak az érvekből. Sok ilyen eset azonban nem volt, és úgy tudom, le is hurrogták azokat annak idején, amikor arab származásommal hozakodtak elő.

– *Marosvásárhelyre 1990 szeptemberében költözött, néhány hónappal a márciusi etnikumközi villongások után. Milyen volt a hangulat a városban?*

– Akkor még érezhetően feszült volt a légkör. Az érdekes azonban az, hogy ez a feszültség nem volt érzékelhető azoknak az embereknek a körében, akikkel akkor elkezdtem együtt dolgozni. S jelezném, hogy az első SMURD-csapatom fele magyar, másik fele román ember volt. Ez az arány egyébként azóta sem változott a marosvásárhelyi SMURD-nál, ahol továbbra is nagyon jó a csapatszellem.

– *A marosvásárhelyi SMURD megalakulása utáni években mikor érezte először azt, hogy elfogadottá vált a rohammentő-szolgálat az egész országban?*

– A SMURD elfogadtatása hosszas folyamat volt, nem kötném egy adott momentumhoz. A kilencvenes évek végén fogadta el a parlament a tűzoltóság tevékenységét szabályozó törvényt, amely már lehetővé tette, hogy a tűzoltók bekapcsolódhassanak a sürgősségi egészségügyi ellátásba. Később, 2003-ban hozták meg azt a sürgősségi kormányrendeletet, amely a helikopterek bevetését szabályozta sürgősségi esetekben. A legfontosabb mozzanat azonban az egészségügyi reformról szóló törvény elfogadása 2006-ban. Ez a jogszabály külön fejezetben szabályozta a sürgősségi egészségügyi ellátást, s már tételesen szerepel benne a SMURD is.

– *Hogyan sikerült elfogadtatni ezeket a törvényeket? Politikusoknál kellett lobbiznia?*

– Nem föltétlen lobbiról van szó. Természetesen sok politikussal álltam szóba, elmagyaráztam, miért lenne szükség a SMURD-ra. Szerencsém volt, mert többen közülük elfogadták az érveimet. Külön meggyőző munkát kellett végezni azért, hogy a SMURD létrejöhessen, majd utána azért, hogy megmaradjon.

– *Hogyan viszonyultak az évek során az egyes miniszterek ehhez a kérdéshez?*

– A SMURD létrehozásában a belügyminisztérium és az egészségügyi tárca is illetékes. Tulajdonképpen egyik belügyminiszternél sem ütköztem ellenállásba. Az egészségügyi minisztérium akadályoztatott a munkámban. Voltak olyan miniszterek, akik kifejezetten elleneztek a SMURD létrehozását. Akadtak olyanok, akik nem is álltak mellém, de nem is akadályoztak. S természetesen voltak olyan tárcavezetők, akik elismerték a SMURD létjogosultságát, és mellém is álltak.

– *Neveket említene?*

– Nagyon sok támogatást kaptam a belügyminiszterek közül Ioan Rustól, mandátuma alatt fogadták el a helikopterek bevetéséről szóló sürgősségi kormányrendeletet. Az egészségügyi miniszterek közül Hajdú Gábor segített sokat, a kilencvenes évek végén. Hajdú Gábor és Dudu Ionescu akkori belügyminiszter 1999-ben megállapodást írt alá a két tárca együttműködéséről a sürgősségi egészségügyi ellátás terén. Ha ez a megállapodás az aláírása pillanatától napjainkig mindvégig érvényben lett volna, a SMURD-hálózat jóval előbb állna, mint most. Hajdú mandátuma alatt beszereztük az első két helikoptert a rohammentősöknek, világbanki kölcsönből korszerűen felszereltük a SMURD-egységeket. Következett a 2001-es kormányváltás, és az új egészségügyi miniszter mindent leállított. A tárcaközi együttműködési megállapodást is felmondta. Érdekes, hogy az akkori kormány belügyminisztere támogatta, ahogy tudott. Vagyis ugyanannak a pártnak a két politikusa ellentétesen viszonyult ugyanahhoz az ügyhöz. Így elmondhatom, hogy nem a pártokkal gyűlt meg a bajom, hanem egyes politikusokkal. A 2005-ös kormányváltáskor ismét kedvezőbbé vált a légkör, újból téma lett a SMURD fejlesztése. Eugen Nicolaescu egészségügyi miniszter nevéhez fűződik a már említett 2006-os törvény, amely a rohammentőszolgálat jogi háttérét biztosította. Ekkor sikerült ismét javítani – 1999 után először – a SMURD felszereltségén. Kissé aggódtam, amikor újabb kormányváltás következett, de végül nem voltak problémák.

– *Hol tart most a SMURD?*

– Jelenleg összesen 35 romániai megyében működik a rohammentő-szolgálat. Ion Bazac egészségügyi miniszter mandátuma idején sikerült több megyében is bevezetni a SMURD-ot, utána forráshiány miatt a folyamat egy időre lelassult. Cseke Attila miniszter ismét lendített egyet az ügyön, folytatódnak a közbeszerzések a szolgálat felszerelésére, sőt az érvényben lévő keretszerződés a finanszírozást négy évre biztosítja. Hamarosan újabb helikoptereket is kap a SMURD, így a jelenlegi három helyett összesen nyolc légi egysége is működik majd az országban. Ám nem csak a felszereltségen fejlesztünk. Ugyanolyan fontos a személyzet folyamatos képzése is, amely most már biztosítva van.

– *A politikusok és az orvostársadalom egy része nem, de a közvélemény nagyon kedvezően fogadta a SMURD-egységek megalakulását. Mára a rohammentő-szolgálat egyike a kevés közintézménynek, amelyben megbízik a lakosság. Mi ennek a titka?*

– Sokan mondják, hogy a sajtónak köszönhetően vált népszerűvé a SMURD. A látványos életmentő akciókat mindig felfuttatja a média. Szerintem nem feltétlenül a sajtónak köszönhető a kedvező fogadtatásunk. Nagyon sokat számít, ahogy az emberekhez viszonyulunk. A SMURD-csapatoknak mindig sikerül gyorsan beavatkozni ott, ahol segítségüket kérik, nem kell órákat várni rájuk. Számít az is, hogy a személyzet egy része tűzoltókból áll, és a tűzoltókat köztudottan nagyon becsüli a lakosság.

– *Mennyire járul hozzá mindehhez a SMURD vezetőjének karizmatikus egyénisége?*

– Lehetnék én bármennyire is karizmatikus személyiség, ha a SMURD nem működne jól, a lakosság biztos nem bízna ebben a szolgálatban. Az a fontos, amit az emberek a SMURD bevetésekor a terepen tapasztalnak. Csak egy példát mondok: amióta a rohammentő-szolgálatot Bukarestben bevezettük, jelentősen lecsökkent a beavatkozási idő a sürgősségeknél a mentősök esetében is. Az emberek ezt naponként tapasztalhatják.

– *Hogyan került a fővárosba, az egészségügyi minisztériumba?*

– Eugen Nicolaescu ajánlotta fel 2007-ben a helyettes államtitkári tisztséget. Nagyon fontos kikötésem volt, hogy nem akarok párttag lenni, a politikába keveredni. Több párt is megkörnyezett azóta is, de én nemet mondtam.

– *Négy éve tölti be ezt a tisztséget, azóta kormányok mentek-jöttek, ön maradt. Hogy sikerült?*

– Azt hiszem úgy, hogy sikerült megértetnem a politikusokkal: a sürgősségi egészségügyi ellátás nem tesz különbséget az emberek között, semmilyen tekintetben. Erre az ellátásra az országnak szüksége van, függetlenül attól, hogy ki van hatalmon. A rohammentő-szolgálatnak egyetlen célja van: hogy életet mentsen.

– *Mi jelent nagyobb elégtételt: az, hogy sikerült elfogadtatnia és kiterjesztenie a SMURD-ot, vagy az, hogy fontos tisztséget kapott a minisztériumban?*

– A tisztség semmiképp nem volt öncél. Am kinevezésem lehetővé tette a radikális változást a sürgősségi egészségügyi ellátás terén. Sokkal nehezebb lett volna mindezt mondjuk Marosvásárhelyről elérni. Bukarestben dől el a SMURD törvényi háttere, a finanszírozása. A legnagyobb elégtétel az, hogy kinevezésem révén sikerült eredményeket is elérnem. Egyedül természetesen nem sikerült volna, ehhez a politikusok megértése is kellett. Kormánypénzek nélkül, a minisztériumok közti együttműködés nélkül nem lehetett volna fejleszteni a SMURD-ot.

– *Milyen együtt dolgozni Cseke Attila jelenlegi miniszterrel?*

– Azt kell mondanom, hogy tökéletes az együttműködésünk. Cseke Attila nem orvos, és ez szerintem előnyére válik. Inkább a beteg szempontjait tartja szem előtt döntéshozatalkor. Mandátuma alatt felgyorsultak a dolgok a sürgősségi egészségügyi ellátás terén: bővültek, korszerűsödtek a betegeket befogadó egységek. Változtak azonban a dolgok más területeken is.

– *A miniszter által kezdeményezett kórház-decentralizáció mennyiben érinti a sürgősségi ellátást?*

– Nem érinti. A kórházak sürgősségi ellátást biztosító osztályait továbbra is az egészségügyi minisztérium finanszírozza és tartja ellenőrzése alatt. És nagyon jól van ez így, mert különben egyensúlyzavarok álltak volna be e részlegek fejlesztésében. Amúgy a decentralizáció jótékony hatású a sürgősségi ellátásra is. Akadtak önkormányzatok, amelyek példás módon fektettek be a kórházak sürgősségi osztályaiba.

– *Korábban egy interjúban azt nyilatkozta: „nem tudom magam elképzelni egy irodában ücsörögni.” Ehhez képest most is az irodájában ülünk, és beszélgetünk.*

– Alig ülök az irodában, rengeteget járok terepre. Szeretek személyesen a helyszínen lenni a fontos ügyek megoldásakor. Ezen kívül nem szakítottam a sürgősségi esetek ellátásával sem. Néha éjszakai ügyeletet is teljesítek, a legutóbbi karácsony éjszakát is terepen töltöttem. Az én irodai munkámra egyébként csak addig van szükség, amíg teljesen kiépül és önjáróvá válik a sürgősségi egészségügyi ellátás rendszere Romániában. Ez azonban nem akadálymentes folyamat.

– *Milyen újabb akadályokra gondol?*

– A sürgősségi egészségügyi ellátás kifejlesztésekor kezdetekben maga az újítás szándéka okozott nehézségeket. Az ellenállást sikerült legyőzni, ám mára már teljesen más természetű gondok lépnek fel. Arról beszélek, hogy egyesek üzletet látnak a sürgősségi ellátásban, azt szeretnék, ha ez az egészségügyi szolgáltatás piacosodna. A jelenlegi törvény értelmében a sürgősségi ellátásért az állam felel, a betegnek pedig minden további nélkül joga van ehhez az egészségügyi szolgáltatáshoz. A jogszabály ugyanakkor lehetővé teszi a piaci szereplők megjelenését ezen a területen, ám nagyon korlátozza hozzáférésüket az állami támogatáshoz. Emiatt meg is támadták 2009-ben az Alkotmánybíróságon, ám próbálkozásuk nem járt sikerrel. A taláros testület nem látott abban diszkriminációt, ha a sürgősségi ellátást az állam monopolizálja. Ezek az érdekcsoportok most törvénymódosítást nyújtottak be a parlamentbe néhány politikus révén. Javaslatuk szerint a jogszabályból ki kellene venni azt a passzust, amely a SMURD-ot stratégiai fontosságú intézményként határozza meg. Jelenleg ugyanis a törvény szerint a SMURD a tűzoltósághoz és a mentőszolgálathoz hasonló stratégiai fontosságú intézmény. A törvénymódosítás emellett bevezetné a piaci versenyt a sürgősségi egészségügyi ellátás összes területére.

– *Miért baj, ha ez a szolgáltatás piacosodik?*

– Ezek az érdekcsoportok nagyon szép köntösbe bújtatják szándékaikat. Arra hivatkoznak, hogy a verseny csak javít a szolgáltatások minőségén. Ez természetesen működik is, ha más típusú termékekről vagy szolgáltatásokról van szó. A sürgősségi ellátás területén azonban szerintem nem. Ilyen alapon a honvédelmet, a közrend védelmét is piacosítani kellene. Románia nagy ország, ezért sérülékenyebb is: az árvizek, földrengések számos áldozattal járhatnak. Akadt nem egy ország, amely a sürgősségi ellátás piacosításával próbálkozott, s végül az egész szolgáltatási rendszer összeomlott. A folyamat ugyanis a következő lenne Románia esetében: ahogy a törvény lehetővé tenné, megjelenének az országban az erős külföldi cégcsoportok, amelyek kezdetben nagyon alacsonyan tartanák az árakat. Ezután szép csendben elszívják a munkaerőt az áraikkal versenyezni képtelen állami sürgősségi ellátástól, s a folyamat végén egyedül uralnák a piacot. Ezután pedig olyan árat szabnának, amelyet akarnak.

– *Szintén egy korábbi interjúban nyilatkozta: akkor volt a legboldogabb, amikor megkapta a román állampolgárságot. Munkáját sokan akadályozták Romániában. Nem volt olyan pillanat az életében, amikor azt mondta: elegendem van, itt hagyom ezt az országot?*

– Igen, volt olyan nap, különösen a kilencvenes években, amikor úgy éreztem: az akadályok megbénítanak, ellehetetlenítik a munkámat. Ilyenkor hazamentem, aludtam rá egyet, és szépen lassan kialakult a megoldás. Jól döntöttem, hogy nem adtam fel, ennek bizonyítéka az, hogy most itt lehetek, ebben az irodában.